

บทที่ 3

วิชาเน้นการวิจัย

วิธีการวิจัย

วิธีวิจัยได้เลือกวิธีการเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษาสังเกตในสนาม หรืออาจเรียกว่าวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) ร่วมด้วยการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร โดยดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์เอกสาร เพื่อทราบมโนทัศน์สำคัญเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมขององค์การ ลักษณะโครงสร้างขององค์การ ผลผลิตขององค์การ และข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ดังรายละเอียดของเรื่องที่จะศึกษาและประเภทของเอกสาร ในตารางที่ 1 สิ่งที่ได้จากการวิเคราะห์จะเป็นกรอบอ้างอิงในการศึกษาและวิเคราะห์มิติอื่น ๆ ขององค์การ
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลรอง ใช้แบบสอบถามแบบมาตรวัดประเมินค่าตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert method) แบบสอบถามพัฒนาโดยผู้วิจัยได้รับการวิจารย์ ตรวจสอบแก้ภาษาและลักษณะข้อความ เพื่อถามให้ตรงจุดประสงค์ที่ต้องการจะวัดจากอาจารย์วิทยาลัยครุศรีธรรมราช 3 ท่าน มุ่งตรวจวัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนา นักศึกษางานบริการนักศึกษาความสัมพันธ์และความร่วมมือกับคณาจารย์ ความภาคภูมิใจในสถาบันและการเลือกเข้าเรียนในสถาบันดังมีรายละเอียดในภาคผนวก
3. วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาประกอบด้วยวิธีการดังนี้
 - 3.1 การเข้าสู่สนามและการกำหนดบทบาทของผู้วิจัย ผู้วิจัยเป็นอาจารย์ประจำของวิทยาลัย มีความคุ้นเคยกับบุคคล สถานที่และสิ่งแวดล้อมขององค์การมาพอสมควร ทำให้มีส่วนช่วยประหยัดเวลาในการทำความเข้าใจกับสถานที่และการคุ้นเคยกับบุคคลผู้ให้ข้อมูล แต่ผู้วิจัยต้องกำหนดบทบาทตนเอง

ใหม่ ต้องชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การยินยอมและยินดีจะให้ข้อมูลซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเข้าสู่สนามเพื่อเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลมี 2 ระยะเวลา ระยะเวลาแรกเมื่อเก็บข้อมูลและวิเคราะห์แล้วบางส่วนได้ นำมาให้อาจารย์ที่ปรึกษาที่ชำนาญเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัย ตรวจสอบและวิจารณ์และระยะที่สองได้กลับไปเก็บข้อมูล ปรับปรุงข้อบกพร่องในระยะแรก

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยเข้าไปสังเกต อยู่ในเหตุการณ์และสถานการณ์จริง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยพักอาศัยอยู่ในวิทยาลัย รายละเอียดของการสังเกตและเก็บข้อมูลแสดงในตารางที่ 1

3.2.2 การสัมภาษณ์ในแนวลึก

ลักษณะของการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์ อาจารย์และผู้บริหารเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูลและประสบการณ์ระหว่าง ผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล เนื้อหาที่สัมภาษณ์คือการดำรงอยู่ของวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับ สิ่งแวดล้อม บณิธานของสถาบัน กุศโลบาย การขัดเกลาทางสังคม สารสนเทศ และภาวะผู้นำ ตัวอย่างคำถามในรอบแรกดังแสดงไว้ในภาคผนวก ข วิธีการบันทึก ข้อมูลประกอบด้วยการบันทึกย่อทันทีในขณะที่สัมภาษณ์ หรือบันทึกรายละเอียดทันที หลังการสัมภาษณ์หรือบันทึกไว้วันถัดมาบันทึกเสียง

ประเภทของการสัมภาษณ์ มีการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการหมายถึงการสัมภาษณ์ที่กำหนดนัดหมายบอกวัตถุประสงค์และบอกเนื้อหาสาระของคำถามเป็นการล่วงหน้า ระยะเวลาอย่างต่ำครึ่งละ 1 ชั่วโมง เนื้อหาการสัมภาษณ์มีหลายเรื่อง มีการสัมภาษณ์ซ้ำในประเด็นที่มีความต่อเนื่องและยังไม่มีความชัดเจน และนำผลการ บันทึกให้ผู้ข้อมูล เป็นผู้ตรวจสอบและยืนยันความถูกต้อง ส่วนการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เป็นการสัมภาษณ์ในลักษณะการพูดคุยสนทนากันในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลกระทำกิจกรรมร่วมกัน เช่นการรอเวลานัดหมาย การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย หรือการร่วมเดินทางนั่งรถไปด้วยกัน

เป็นต้น าช้เวลาสั้น ๆ มีประเด็นเนื้อหาอย่างเดียวเพื่อการอธิบายความชัดเจน และการตรวจสอบความเห็น

หลักการสำคัญที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือหลักการของ spradley (1979) มี 3 ประการ ประการแรกคือการมีจุดประสงค์ที่แน่นอน ผู้สัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูลทราบความมุ่งหมาย การสัมภาษณ์อยู่ในกรอบที่จะค้นหาความรู้สึก การให้ความหมายและการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ประการที่สองคือการอธิบายเชิงชาติพันธุ์วรรณา ได้แก่อธิบายโครงการ วิธีการเก็บข้อมูล การใช้ภาษาและการอธิบายลักษณะคำถาม และประการสุดท้าย การใช้คำถามแบบต่าง ๆ ได้แก่คำถามเชิงบรรยาย เช่น กรุณาช่วยอธิบายว่าผู้ดำรงตำแหน่งรองอธิการมีวิธีการได้มาอย่างไร คิดว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุดหรือไม่ เพราะอะไร เป็นต้นคำถามเชิงโครงสร้าง เช่น ในภาควิชามีการแบ่งงานกันอย่างไรและประเมินผลการทำงานอย่างไร เป็นต้น คำถามเชิงเปรียบเทียบ เช่น กรุณาอธิบายผลดีผลเสียของวิธีทำงานที่กำหนดโดยผู้บริหารและวิธีที่อาจารย์หลายคนร่วมกันคิด เป็นต้น

3.2.3 การสนทนากลุ่ม เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดย ผู้วิจัยจะเป็นผู้นำการสนทนาหรือการอภิปราย เพื่อรับทราบวิธีการทำงานร่วมกันวิธีการแก้ปัญหา และการตัดสินใจในกลุ่ม เรื่องที่อภิปรายรายกลุ่มแสดงในตารางที่ 1

4. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นตอนที่แยกออกมาต่างหาก แต่ความจริงการวิเคราะห์ข้อมูลจะแทรกอยู่ในกระบวนการต่าง ๆ ตั้งแต่ก่อนการออกสนาม การเก็บข้อมูลและการเขียนรายงาน การวิเคราะห์ที่ทำความเข้าใจกับกระบวนการเก็บข้อมูล จะช่วยในการปรับแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนต่อ ๆ ไปการวิเคราะห์ข้อมูลยึดหลักของ Miles และ Huberman (1984) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

4.1 การลดทอนข้อมูล (Data-reduction) หมายถึง การเลือก การทำให้ชัดเจน การปรับให้เข้าใจง่าย การจับสาระสำคัญและการปรับเปลี่ยนรูปข้อมูลให้อยู่ในลักษณะการเขียนบันทึกที่ชัดเจน

4.2 การจัดระเบียบข้อมูล (Data-display) หมายถึง การจัดท่าข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่จะลงข้อสรุปได้ง่าย การเปรียบเทียบข้อมูล เช่น การจัดทาดาราง กราฟ หรือแผนภูมิ เป็นต้น

4.3 การลงข้อสรุป (Conclusion drawing) หมายถึง การให้ความหมายของข้อมูลหรือการตีความโดยอาศัยวิธีการอุปนัย (Induction)

5. การเสนอการสรุปการวิจัย คือ ความพยายามหาความหมายของข้อมูลต่าง ๆ ที่สังเกตและเก็บรวบรวมมาได้ นำข้อเท็จจริงย่อย ๆ มาสร้างระบบความคิดและพยายามสร้างมโนทัศน์รวมของวัฒนธรรมองค์การที่เกี่ยวกับการผลิตบัณฑิตการวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงวัฒนธรรมที่ได้จากแนวคิดของสิ่งแวดล้อม ความมุ่งหมายของสถาบัน กุศโรบายสารสนเทศ การขัดเกลาทางสังคมและภาวะผู้นำ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	เรื่องที่ศึกษาและวิเคราะห์	แหล่งข้อมูล / ผู้ให้ข้อมูล
<p>1. การศึกษาและวิเคราะห์ เอกสาร</p>	<p>1. ประวัติและการพัฒนาของ วิทยาลัย วิศวกรรม และ ปริมาณงานในปัจจุบันและ ในอนาคต</p> <p>2. ภาระงานของสถาบัน เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ในการ บริหารสถาบัน</p> <p>3. สิ่งแวดล้อมขององค์กร</p> <p>4. กำลังคน งบประมาณ และ การจัดสรรทรัพยากร</p> <p>5. กฎ ระเบียบในการบริหาร งานบุคคล</p> <p>6. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของ วิทยาลัย</p>	<p>1. พระราชบัญญัติวิทยาลัย ครูและระเบียบต่าง ๆ</p> <p>2. แผนงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - แผนงานวิทยาลัย - แผนพัฒนาจังหวัด - แผนพัฒนาระดับภาค - แผนพัฒนาการศึกษา - แผนพัฒนาอุดมศึกษา - แผนพัฒนาระดับชาติ <p>3. เอกสารและคู่มือการ ปฏิบัติงาน</p> <p>4. รายงานประจำปี</p> <p>5. รายงานการเงิน</p> <p>6. รายงานการประชุม</p> <p>7. เอกสารประชาสัมพันธ์</p> <p>8. วารสารของวิทยาลัย</p>
<p>2. การสนทนากลุ่ม</p>	<p>1. หน้าที่รับผิดชอบของภาค วิชา</p> <p>2. ภาระงานและวิธีแบ่งงาน และการพัฒนาภาควิชา</p> <p>3. ความผูกพันต่อหน้าที่</p>	<p>1. อาจารย์ในภาควิชา เดียวกันที่มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป</p>

ตารางที่ 1 แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล (ต่อ)

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	เรื่องที่ศึกษาและวิเคราะห์	ผู้ให้ข้อมูล
<p>การสนทนากลุ่ม (ต่อ)</p> <p>3. การสัมภาษณ์ในแนวลึก</p>	<p>4. การแนะนำช่วยเหลือ อาจารย์ใหม่และอาจารย์ ที่มีประสบการณ์น้อยกว่า</p> <p>5. บทบาทของภาควิชากับ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ แก่สังคมและการทำนุบำรุง วัฒนธรรม</p> <p>6. บทบาทของภาควิชากับ งานบริการของวิทยาลัย</p> <p>7. ความดีความชอบและ รางวัล</p> <p>8. การพัฒนาคณาจารย์</p> <p>9. การเลื่อนตำแหน่งทาง วิชาการ</p> <p>10. แนวทางพัฒนาภาควิชาใน 4-5 ปีข้างหน้า</p> <p>1. กรอบความคิดเกี่ยวกับสิ่ง แวดล้อมภายนอกและกำลัง ปัจจัยภายใน</p> <p>2. การบริการโอกาส การบริหารคน และ การบริการงาน</p>	<p>ผู้ให้ข้อมูล</p> <p>1. ผู้บริหารทุกระดับ อธิการ รองอธิการ หัวหน้าคณะวิชา ผู้อำนวยการศูนย์ หัวหน้าสำนัก</p>

ตารางที่ 1 แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล (ต่อ)

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	เรื่องที่ศึกษาและวิเคราะห์	ผู้ให้ข้อมูล
การสัมภาษณ์แบบลึก (ต่อ)	3. การกำหนดความมุ่งหมาย ของสถาบัน เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ 4. การจัดทำแผน การเลือก บุคลากร การตัดสินใจ 5. การพัฒนางานในแต่ละ ด้านคือการผลิตบัณฑิต การวิจัยการบริการทาง วิชาการแก่สังคม 6. การมอบหมายงาน การมอบอำนาจ 7. การให้รางวัล การจูงใจ และการประสานงาน 8. การกำกับงานให้เป็นไป ตามวัตถุประสงค์และ การแก้ปัญหา 9. การพัฒนาวิทยาลัยใน 4-5 ปีข้างหน้า 10. หน้าที่รับผิดชอบของผู้ บริหารในแต่ละตำแหน่ง	หัวหน้าภาควิชา กรรมการประจำ วิทยาลัย (เลือกจาก คณาจารย์)

ตารางที่ 1 แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล (ต่อ)

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	เรื่องที่ศึกษาและวิเคราะห์	ผู้ให้ข้อมูล
<p>การสัมภาษณ์ในแนวลึก (ต่อ)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความเชื่อที่ยอมรับโดย ไม่ต้องพิสูจน์ (Myth) เกี่ยวกับวิทยาลัยและ การปฏิบัติหน้าที่ของ อาจารย์ 2. การมีส่วนร่วมในการ พัฒนาวิทยาลัย 3. ความเชื่อมั่นในผู้บริหาร และผู้ร่วมงาน 4. ความพึงพอใจในการ ทำงาน 5. การให้การสนับสนุน งานของวิทยาลัย 6. ความภาคภูมิใจใน วิทยาลัย 7. ความคิดเห็นต่อบทบาท ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 8. การพัฒนางานในหน้าที่ และการพัฒนาอาชีพ 9. ความคิดเห็นต่อการพัฒนา วิทยาลัยในอนาคต 	<p>1. อาจารย์</p>

ตารางที่ 1 แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล (ต่อ)

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	เรื่องที่ศึกษาและวิเคราะห์	ผู้ให้ข้อมูล
4. การสังเกตแบบมี ส่วนรวม	1. วิธีทำงานร่วมกัน 2. ความจงรักภักดีในองค์การ 3. ความผูกพันต่อหน้าที่ 4. การอุทิศเวลาและกำลัง ความสามารถให้กับ วิทยาลัย 5. ขวัญ กำลังใจในการ ทำงาน 6. ความร่วมมือในการทำงาน 7. การผูกพันยึดเหนี่ยวกันใน องค์การ	กลุ่มทำงานหรือ กิจกรรมเฉพาะอย่าง เช่น 1. กลุ่มแผนงาน 2. กลุ่มอาคารสถานที่ 3. กลุ่มบริการหอสมุด 4. กลุ่มที่ปรึกษาหอพัก 5. กลุ่มกรรมการ ประจำวิทยาลัย 6. กลุ่มประชาสัมพันธ์ 7. กลุ่มการฝึกอบรม ฯลฯ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประชากรสำหรับการวิจัย

ศึกษาวิจัยเป็นกรณีศึกษา เลือกวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นวิทยาลัยตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช 2518 และพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2527 สังกัดกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

1. ผู้บริหารทุกระดับ ได้แก่ หัวหน้าภาควิชา หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าศูนย์ หัวหน้าสำนัก รองอธิการ และอธิการ จำนวน 34 คน

2. อาจารย์ 30 คน เลือกจากอาจารย์ทั้งหมด 160 คน โดยมีสัดส่วนการเลือกตั้งนี้

อาจารย์ใหม่ที่มีเวลาปฏิบัติราชการอยู่ในวิทยาลัยต่ำกว่า 3 ปี 5 คน

อาจารย์ที่ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ 7 คน

อาจารย์ระดับ 2-3 และผู้แทนคณาจารย์ที่เป็นกรรมการประจำ

วิทยาลัย รวม 28 คน

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 3-4 เลือกตามความสมัครใจและยินดีจะให้ข้อมูล จำนวน 222 คน

ระยะเวลาในการวิจัย

เวลาในการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ช่วง

1. ระยะเวลาการศึกษารวบรวมข้อมูล การศึกษาทฤษฎี การกำหนดปัญหา และการออกแบบการวิจัย

มกราคม - ตุลาคม 2534

2. ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

พฤศจิกายน 2534 - ธันวาคม 2535